

**ZA ČAST
I DOSTOJANSTVO
ŽENE**

NAPISAO:

Dr. P. LONČAR

NAKLADNA KNJIŽARA »MARULIĆ«

ZAGREB, KAPTOL 29

1944.

1959

Kad u mladosti iskrasimo
pravi smisao i najveći život,
podvrgavajući se sudu svijeta,
koliko se godina, koliko boli
iziskuje, da opet nademo pravi
vrtinu! A dotle se mogu
dogoditi stvari, koje se više ne
daju ispraviti!

(Dolly)

Zgb. 2. IX. - 49.

Dragoj dobroj Zdenkici

Za mali spomen od

Duke

ZA ČAST
I DOSTOJANSTVO
ŽENE

NAPISAO:

Dr. P. LONČAR

ZAGREB 1944.

IMPRIMATUR

Br. 3156. Zagreb, 5. IV. 1944.

Dr. Franjo Salis Seewis,
generalni vikar.

UVOD

U novije vrijeme obćenito se sve više opaža po javnim mjestima, kako ženski sviet poprima mužkaračke običaje i vladanje i sve manje poštiva javno ćudoređe i svoje žensko dostojanstvo. Puši po ulicama i kavanama; oblači hlaće i u njima se pokazuje na izletima i ulicama; napadno iztiće stanovite dielove svoga tiela prekomjernim izrezivanjem, skraćivanjem, suzivanjem i prozirnošću svojih haljina; lići se u tolikoj mjeri, da već ne razpoznaješ pravi lik nekoga poznatoga lica; pojavlja se u takovom društvu i na takav se način vlada, kako je to bilo prije sablažnjivo i pomisliti.

Uzalud padaju razorne i ubitačne bombe iz zraka, uzalud ratne nevolje, uzalud neprestana ratna pogibao, sve se to prezire i robuje se tielu i tjelesnim strastima takovom smionošću, kao da ne će trebati jednom pred Bogom za

to odgovarati. Sam se takav ženski sviet time ponizuje i gura ponovno u vlastito robstvo, u kom je nekoć čamio.

Žena je već jednom u poviesti bila robinja, bila je pod sramotnim jarmom muževim, ali bez svoje krivnje. No danas je njezino robstvo, u koje se vraća, to kobnije, što mu je ona sama kriva. Sama daje povod, da se gazi i ponizuje njezina ženska čast i dostojanstvo, koje joj je Krist povratio i uzpostavio. O kamo sreće za nju i čovječanstvo, da to upozna i uvidi, i da se ne da povratiti u svoje sramotno robstvo staroga vieka!

Ovi su redci i u tu svrhu napisani. U njima je izneseno crkveno stanovište o ženskoj časti i dostojanstvu, vladanju i odievanju. Njega će sliediti svaka razumna i pametna kršćanska žena, ako ne će, da se na nju primiene rieči Kristove: »A ako ni Crkve ne sluša, neka ti bude kao neznabožac i poganin« (Mat 18, 17). I one: »Jač onomu čovjeku, po kojemu dolazi sablazan« (Mat. 18, 7).

I. POLOŽAJ ŽENE PRIJE KRISTA

Ženo! Dosta je da samo površno prolistaš poviestne knjige i zakonodavstvo starih naroda, pa ćeš naći u njima svoju biednu sliku i jadan položaj. Bila si robinja i vlasništvo muža. Imala si samo dužnosti i terete, a nikakovih prava. Izključena od svake više izobrazbe. Izlučena od vanjskoga svieta što više, da tako budeš što veća služkinja mužu. Tako su s tobom postupali Babilonci, Asirci i Perzijanci. A Indijci su u svojim poslovicama ovjekovječili svoje mišljenje o tebi: »Žena je lažljiva, nepromišljena, neiskrena, luda, gramzljiva, nečista, okrutna; to su njezine urođene pogriješke« (No 328). »Tko je te žene takovima stvorio, da su slične onim bobicama, koje su izvana privlačive, a iznutra su pune otrova.« (No 346).

Kulturni narodi Grci i Rimljani su s napredovanjem svoje kulture sve više ponizivali, prezirali i zarobljivali ženu, tako da su visoko izobraženi muževi kao što su pjesnik Heziod i filozof Kato nazivali ženu nuždnim zlom. Uopće stari klasički svijet je smatrao ženu malo vrijednom i neslobodnom. U vjerskom životu je ona morala imati poglavara, a u građanskom skrbnika. Nigdje nikakove slobode. U djetinjstvu podložna ocu, u mladosti mužu, a poslije njegove smrti sinovima. Nigdje samostalna ni gospodarica. (Manu — Zakonik)

U starom rimskom zakoniku muž je imao neograničenu vlast nad ženom. On ju je mogao tući kao diete, prodati kao roba, ubiti bez kazne. (Institucije 330).

Robovanje i potpuna podložnost ženskoga spola bile su oznake celoga prije kršćanskoga razdoblja. A kako je do toga došlo? Više je tomu razloga.

Prvi je razlog bio od pad od Boga i pad u bezboštvo. Mužkarac se učinio ravnim Bogu, zato je trebao poklonika, robova. I veliki dio ljudi sada pada u podpuno robstvo, a u najveće i

najniže žena. Mužkarac je sebi i bogovima žrtvovao i čast žene i njezino dostojanstvo. I Grci i Rimljani su imali vjerske tajne Bakove i Venerine, koje su bile povezane s najnećudrednijim orgijama na uštrb ženskoga ponosa i stida.

Drugi je razlog robovanju žene bilo mnogoženstvo, koje je logički slijedilo iz apsolutne vlasti mužkarca nad ženom. To se pak njezino poniženje povećavalo do kućne životinje i mnoštva suparnika i djece raznih majka, što je sve rađalo ogorčenim međusobnim nepomirljivim mržnjama, krvavim borbama i rivalstvom, te neugasivim ljubomorom i natjecanjem, čija će djeca imati prednost pred drugima.

Treće. Ovaj je žalostan položaj žene rodio odpuštanjem i izmjenjivanjem žena, rastavama i vraćanjem žena njihovim roditeljima ili pak je žena, da se to ne dogodi, poprimila ulogu zadnje i najprezrenije robinje u kući muževoj. S njom se postupalo kao sa kupljenom stvari, koja se mogla pridržati ili dati drugima na upotrebu.

Četvrto. Sve je to imalo za posljedicu podpuno i najgore vrsti nećudoređe, gdje se nije poštivala ni čistoća ni bračna vjernost. Razuzdanost i nećudorednost bila je dapače i kod mladeži najobičnija i nezamjerljiva pojava. To je tako daleko išlo, da se više cienila ljepušna bludnica, nego li ozbiljna žena s djecom. I tako je daleko došlo, da su žene brojile, kako kaže Seneka, svoje godine po broju svojih bivših muževa, a ne po broju godina od svoga rođenja. Sveti Jeronim spominje, da je poznao ženu, koja je već imala 23 muža, a njezin muž je prije nje imao 21 ženu.

U vrieme cara Augusta je razvratnost tako zahvatila tadanje društvo, da su premnogi smatrali ženidbu dosadnim i suvišnim teretom, a brakovi s djecom su bili vrlo riedka pojava tako, da je car morao izdati zakon, koji je nalagao poreze neženjama i brakovima bez djece, nagradu bračnim drugovima s djecom. (Leges Julia et Papia).

Žena je bila predmet muževe pohote i robinja njegove sjetilnosti. On ju je učinio robinjom i predmetom svoje po-

žude. A to je dovelo ljudsko društvo do gnjilog razpadanja i nepopravljivih ruševina. (V. Cathrein S. I., Die Frauenfrage.)

II. ŠTO JE KRŠĆANSTVO UČINILO ZA ŽENU?

Doista je trebao doći sam božanski Učitelj, koji će ženu izbaviti iz sramotnih tisućgodišnjih okova staroga svieta i dati joj položaj čovjeka u ljudskom društvu. A to je bio Krist i kršćanstvo.

Isus je učio vjerske i moralne zasade, koje su žensko pitanje postavile na sasvim novo stanovište i dale ženi čast i dostojanstvo čovjeka, ravnopravnoga druga mužkarcu, njemu jednakoga u ljudskom društvu i gotovo u svim njegovim oblicima. On je rekao, bez razlike, mužu i ženi: »Ako hoćeš da uđeš u život, drži zapoviedi« (Mat 19, 17.) ili: »Budite dakle savršeni kao što je savršen Otac vaš nebeski« (Mat 5, 48), i opet: »Blaženi, koji su čista srdca, jer će oni Boga vidjeti« (Mat 4, 8). A sv. Pavao je nadahnut duhom Božjim na-

dodao: »Svi vi, koji ste u Kristu kršteni, Krista obukoste. Nema tu više ni Židova ni Grka, nema više roba ni slobodnjaka, nema više ni muško ni žensko, jer ste svi jedno u Kristu Isusu!« (Gal. 3, 27—28).

Poslije ovih nauka Božjih počelo je strujati novo shvaćanje i vrijednost života, novo ćudoređe u odnošaju muža prema ženi, visoka cijena o čistoći obaju spolova prije i poslije braka; natjecanje muža i žene oko savršenstva i svetosti. Čast je žene iz dana u dan rasla.

Crkva je nagradila sveti i krepostni život mnogih žena, da ih je podigla na oltare i svetačko poštivanje. Od toga doba u popisu svetaca nalaze se uz kraljice i carice i obične građanke, uz bogate gospođe i siromašne žene, uz ponizne služavke i čedne pastirice, uz učene žene i priproste djevojke, uz velike pokornice i nevine djevice. A pred svima i iznad svega ljudskoga roda stala je najveća žena, koja je zavriedila da postane majkom Božjom i kraljicom neba i zemlje — bl. Djeвица Marija.

Time je žena zasjala u podpunoj svojoj veličini i časti. Postavljena je na

dostojanstvo, koje joj više nitko ne može oduzeti, a trajat će, dok bude Crkve Kristove, t. j. do vieka, jer »Crkvu ne će ni vrata paklena nadvladati« (Mat, 16, 18.)

Još je jedno bilo potrebno, da se poduno digne ugled žene u ljudskom društvu. Okorjelo naime pokvareni i do srži izopačeni poganski svijet nije se žacao, da u svojoj razbludnoj pohoti i žensku štidljivost i nevinost kao žrtvu daje svojim bogovima u bludilištima svojih hramova i obiteljskih domova. Trebalo je, da božanski zakonodavac, čiji će zakoni imati neslomljivu snagu, svojim zakonom uredi bračne ložnice i obiteljske odnošaje muža i žene i tako spasi ženu od samovoljnoga i hirovitoga spolnoga robstva njegova.

To čini Isus Krist svojim zakonima, kojima uređuje j edinstvo i nerazriešivost bračne zajednice, kad veli: »Niste li čitali, da je onaj, koji je u početku stvorio čovjeka, kao mužko i žensko stvorio ih. I reče: Zato će čovjek ostaviti oca i mater i prionut će za ženu svoju i bit će dvoje jedno tielo? Tako dakle nisu više dva nego jedno

tielo. Što je dakle Bog združio, čovjek neka ne razstavlja» (Mat 19, 4—9), i opet: »Svaki, koji odpusti svoju ženu i oženi se s drugom, čini preljubu, i koji se oženi s oduštenom, čini preljubu.« (Luka 16, 18).

Tako je ovim zakonima Božjim savim jasno uzpostavljena jedinstvena i nerazriešiva životna veza muža i žene. Stvorena je nužna podloga za blagoslovno djelovanje obitelji i ujedno postavljeno načelno stanovište za emancipaciju žene ispod muževljevog robovanja. Tu je nauku i taj zakon Kristov Crkva branila najodlučnije, kad se uztrajno i nepopustljivo borila proti razuzdanoj putenosti moćnih vladara Lotara I., Filipa I., Henrika VIII. i Napoleona I.

Međutim Isus Krist nije stao i ostao samo kod ovih zakona, kojima je uredio dostojanstvo i čast bračne zajednice, nego je pošao i dalje. On je bračnu vezu podigao do svrhunaravnoga značaja, proglasio svetom vezom, Sakramentom. Tako ju je nadario svrhunaravnom milošću, potrebnom za izvršavanje svojih dužnosti. Bračna veza je

dapače simbol. jedinstva Crkve s Kristom. Zato je i sv. Pavao nadahnut Duhom Svetim doviknuo muževima božansku nauku: »Muževi ljubite svoje žene, kao što je i Krist ljubio svoju Crkvu i Sebe samoga predao za nju, da je posveti. Tako su i muževi dužni ljubiti svoje žene kao svoja tjelesa.« Jednako opominje i žene: »Žene neka se pokoravaju svojim muževima kao Gospodinu, jer je muž glava ženi, kao što je Krist glava Crkvi; on je spasitelj njezinoga tiela. Kao što se Crkva pokorava Kristu, tako i žene svojim muževima u svemu« (Efež. 5, 22—28). I to sve samo zato, jer s mužem sačinjava jedno tielo, koje mora imati jednu glavu, a ta treba da pravedno i jednako postupa sa svim svojim udovima. Ako i jest muž glava, ali žena je srce obitelji (Enc. cast. con. 1. c). Ako glava zaповieda i ravna, ali joj srce daje život.

Veće časti, boljšega položaja i ravnopravnosti s mužem u obitelji i ljudskom društvu nije nikad nitko dao niti osigurao ženi, nego li je to božanski učitelj i zakonodavac Isus Krist. Zato treba da je žena tako srasla s kršćanstvom

i njegovom naukom vjerskom i čudorednom kao što je rieka sa svojim izvorom, drvo sa svojim korienom, svietlo i toplina sa Božjim suncem.

III. POLOŽAJ ŽENE U KRŠĆANSTVU

Liepo je rekao nadbiskup Gröber: »Što bi još danas bila žena, da je sviet bio bez Krista. Bez Njegove nauke i Njegovih poticaja, bez Njegova božanskoga primjera i Njegove odkupne Krvi, bez Njegova djetinjstva i Njegove božanske Majke, bez Njegove snage i Njegove útjehe, bez Njegova križa i Njegove krune« (Christus und Frau, 56).

I doista, kad bi sviet bio ostao bez svega toga, nikada se žena ne bi riešila svoga robstva. Nikada ne bi dobila svoje časti i dostojanstva. Nikada ne bi bila mogla razviti svojih duševnih sposobnosti, koje su veoma velike i doniele su svietu po kršćanstvu neizmjerne koristi. Žene naime nisu samo podignute do ravnopravosti s mužkarcem, ne štuju se samo na svetačkim oltarima, nego su

slobodom razvijanja svojih sposobnosti zauzele odlična mjesta u obitelji i pedagogiji, na profesorskim stolicama i privrednim uredima, u znanosti i umjetnosti, u savjetovanjima vladarima i papama, da, u svim oblicima društvenoga života.

Tolike su sposobnosti žene, koje je poganstvo kočilo i preziralo, a kršćanstvo otkrilo, razvilo i cieni ih. A baš u tom se i nalazi dublji, jači, življi, voljkiji i sretniji osjećaj ljudske duše, što joj je moguće bolje, bogatije i ljepše razviti svoje darove, sile, talente, sklonosti i uobće sposobnosti. Sreća dakle i zadovoljstvo ljudsko predpostavlja za svoju osnovicu slobodu, u kojoj se mogu čovječje osobne sposobnosti i sile ne samo razviti do samostalnosti, nego s njima onda samostalno i radosno sudjelovati u društvenom životu. Tako je to ne samo kod mužkarca, nego i kod žene. Onaj je zato za ženski sviet učinio najviše i sve, koji mu je pribavio to: da s jedne strane može obilje svojih darova i sposobnosti, koje žena u obilju posjeduje po svojoj prirodi, što bolje i bogatije i ljepše razvijati, a s dru-

ge strane, koji mu je pribavio i to, da ta visoka vrijednost ženina imade u javnom životu priznanje i poštivanje. To pak je ženi izvojtio i dao Krist i Njegova Crkva.

Dakako da je prva, bitna i najvažnija zadaća žene, da, prema određenju Božjem i naravnom zakonu, vrši u ljudskom društvu najsvetiju ulogu i zadaću, a to je majčinstvo. Ovu bitnu sklonost iz ženske duše i čežnje ne može i ne smije ni izlučiti ni uništiti nijedno zvanje; pa ni ono, u kome žena ne može vršiti svoju svetu zadaću tjelesnoga majčinstva. Ona će je vršiti, kao učiteljica, liečnica, častna sestra, bolničarka, njegovateljica siromašnih, zapuštenih ili bilo u kojem obliku.

U tu svrhu je Bog usadio u žensku dušu najdragocjeniji osjećaj, osjećaj majčinstva i goruće unutarne razpoloženje i neodoljivu potrebu ljubavi; ljubav u velikoj mjeri primati i ljubav još u većoj mjeri dieliti drugima. Ponajčešće je ta ljubavna čežnja ženina skopčana s preobiljem naravnih osjećajnih i sjetilnih sklonosti, koje su veoma pogibeljne i opasne za svladavanje i iz-

avno shvaćanje određenja ženina. Zato je Stvoritelj ulio u žensku dušu jaki nagon za pobožnošću i ćudorednošću, koji ju oplemenjuje i jača, da nesebično i požrtvovno teži za istinitim i pravim slvaćanjem svoje uzvišene zadaće.

Stoga je samo ono pravo i zdravo žensko gibanje, koje ide zatim, da stvori i obrazuje takovu plemenitu ženu, koja je blagoslov za ljudsko društvo, kako ju je Gospodin odredio i stvorio.

IV. ČISTOĆA ŽENINA NAJVEĆI JE NJEZIN URES

Krist i Njegova Crkva oslobodila je ženu i zaštitila od sjetilnoga brutalnoga i egoističnoga muževnoga spolnoga izrabljivanja. Njemu ona nalaže u onom okviru čist život, u kome i ženi. Njemu brani upotrebljavati žensko pokoljenje samo zato, da izdovolji svoju strast, a poslije da ga nesavjestno odbaci i prepusti njegovoj nevolji, njego-

voj krivnji i sramoti, kad mu kao igračke njegove strasti dosade.

Lako se dogodi, da mnoge žene i djevojke padnu u zamke razbludne mužke pohote. Mnoge misle, da je bračni život jedina svrha ženina, pa kad joj se ta čežnja ne izpuni, onda u svojoj ogorčenosti i uzaludnom izčekivanju lako postane robom nečije pohote. I moderne su prilike takove, da se veoma često čvrste nade i gotova sigurna sreća mnogim djevojkama i ženama izjalovi i onda ih lako povuče u očaj, da zaplivaju opasnim vodama po svoju žensku čast.

Često je tomu krivo shvaćanje ženskoga poziva. Svaka naime žena mora znati, i to joj mora biti podpunoma jasno, da je bit svakoga, ispravno shvaćenoga ženinoga poziva: predano i nesebično služiti i podavati majčinsku brigu i veselje. Ne uživati, nego dati sreću i sretnim učiniti drugoga. To je cilj, koji mora imati na umu svako žensko, da je bit svakoga, izpravno shvaćanja nema, tamo će biti i bračni život bez prave sreće i vrijednosti, a gdje toga

shvaćanja ima, tamo je i bez braka život žene pun, bogat i blagoslovljen i za nju i za ljudsko društvo.

Sve je to moguće samo onomu ženskomu srcu, koje svoju unutarnju vrijednost i moć znade sačuvati svojim jakim samosvladavanjem i svojom čistoćom. Prema tome neka bude prva i najodličnija težnja ženskoga srca, da ostane čisto i bogato u tom, da druge diže i hrabri, a ne da sebe usidri u izvjesnom i materijalnom sigurnom staležu. Neka onda dragi Bog postavi takovu ženu ili u bračni ili u djevičanski život, ona će biti blagoslov svijetu, a radost nebu. Ona će biti onda slava Crkvi i čast svomu spolu.

Nije dakle svaka djevojka ni žena zato tu, da prođe vratima braka, ali zato ne treba, da se odreče onoga, što je u braku najveće, najviše, i najuzvišene, a to je sretan biti u tome, da druge usrećuješ. (Dr. E. Breit, Frauenleben und Frauenwürde).

Kako liepo govori i božanska nauka sv. Pisma o pozivu žene ovo: »A za djevice nemam zapoviedi Gospodnje, nego dajem savjet, kao što sam tu milost do-

bio od Gospodina, da budem vjeran... A ako li se i oženiš, nisi sagriješio, i djeвица, ako se uda, nije sagriješila. Ali će takovi imati tjelesne nevolje, a ja bi vas rado poštedio... Tko je neoženjen, brine se za Gospodnje, kako će ugoditi Gospodinu. A koji je oženjen, brine se za svjetsko, kako će ugoditi ženi, pa je razdieljen. I žena neudata i djeвица brine se za Gospodnje, da bude sveta duhom i tielom; a udata brine se za svjetsko, kako će ugoditi mužu. A ovo govorim na korist vama samima, ne da vam postavim zamku za vrat, nego da častno i uztrajno služite Gospodinu bez smetnje... Tako i onaj, koji udaje svoju djevicu, dobro čini, a onaj, koji je ne udaje, bolje čini. Žena je vezana, dok joj muž živi, a ako joj muž umre, slobodna je. Neka se uda, za koga hoće, ali samo u Gospodinu. Međutim je blaženija, ako ostane tako po mojem savjetu. A mislim, da i ja imam Duha Božjega.« (P. I. Kor. 7, 25—40).

V. ŽENA NEKA SAMA SHVAĆA SVOJ POZIV I ČUVA SVOJU ČAST

Prije svega treba da ima na umu svaka žena, da je u prvomu redu stvor Božji, a onda žena. Liepo to veli sv. Pismo ovako: »Bog je stvorio čovjeka na svoju sliku, na sliku Božju stvori On čovjeka, muža i ženu stvori On. I blagoslovi ih Bog i (onda) istom reče: Rastite i množite i napunite zemlju i nju si podložite i vladajte nad ribama morskim i nad pticama nebeskim i nad svima životinjama, koje žive na zemlji« (Postanak 1, 27 sl.).

Bog je dakle stvorio i ženu, na svoju sliku ju je stvorio, blagoslovio ju i onda joj dade tek zadaću rađanja. Stvorio ju je ne zato, da bude poput životinja, koje jedu, piju, množe se i služe čovjeku, nego ju je stvorio na sliku svoju zajedno s mužem, da vlada nad svima životinjama i bude iznad njih. Bog je njoj kao i mužu udahnuo neumrlu dušu: »Bog je stvorio čovjeka neumrlim, na svoju sliku i priliku ga stvorio« (Mudr. 2, 23.).

Kako visoko je uzdignuo Bog čovjeka, muža i ženu, vidi se iz rieči Psalmista, koji govori: »Što je čovjek, da ga se Ti (o Bože) opominješ, ili što je sin čovječji, da ga Ti pohađaš? Ti si ga učinio malo manjim od anđela, uresio si ga ljepotom i čašću i postavio si ga nad djela ruku Tvojih. Sve si Ti podložio pod noge njegove.« (Ps. 8, 5—8).

Sv. Bernardo kaže dapače: »Bog je stvorio ljude s tom nakanom, da oni izpune mjesta palih anđela« (De adventu, s. 1, 5.)

Ženo, Bog te je stvorio, na sliku i priliku svoju te stvorio, nadahnuo te neumrlom dušom, stvorio te malo manjom od anđela, stvorio te, da zauzmeš odlično mjesto, palih anđela, onda te blagoslovio! Kako li moraš cijeniti tolika dobročinstva Božja! Nije te učinio životinjom, niti da služiš za životinju bilo komu. Čuvaj dakle svoju čast, dostojanstvo i određenje!

No ni to još nije sve. Tvoje tielo je često predmet sablazni, grieha, pada tvojega i drugih, i to tvojom krivnjom. A znaš li, što je tvoje tielo? Ono je stan Duha Svetoga: »Ne znate li, da je vaše

tielo hram Duha Svetoga, koji je u vama, kojega vi imate od Boga, i vi niste svoji?« Jer ste odkupljeni velikom cijenom. Proslavite dakle i (nosite) Boga u tielu svome!« (1. Kor. 6, 19—20.)

Sv. Ivan Hrisostom kaže, da mi nismo gospodari svoga tiela: »Tielo nam je Bog posudio zato, da ga donesemo u nebo, a nipošto zato, da njime još i dušu privežemo za zemlju.« (In Tim. 16, 5). Zato i tielo imade svoje određenje i svoga vlasnika: »Tielo nije za bludnost, nego za Gospodina i Gospodin za tielo... Ne znate li, da su vaša tjelesa udovi Kristovi.« (1. Kor. 6, 13., 15.)

Kako visoko dakle mora svaki čovjek cijeniti svoje tielo, koje nije njegovo, nego mu je posuđeno, da u njemu nosi Boga, da u njemu stanuje Duh Sveti; da bude udo Kristovo. Trojedini Bog je dakle njegov gospodar, zato je čovjeka i stvorio na sliku i priliku svoju.

Stoga mora imati svaki čovjek, svaka žena na pameti, da je njezino tielo vlastništvo Božje. Ona pripada dušom i tielom Bogu. Dušom i tielom treba dakle da služi Bogu: »Molim vas dakle,

braćo, milosrđem Božjim, da prikazete tjelesa svoja za žrtvu živu, svetu, Bogu ugodnu, da bude duhovna služba vaša.« (Rim. 12, 1.) Kako liepo ove rieči razjašnjavaju nauku i poziv Božji: »Tražite najprije kraljevstvo Božje i Pravdu Njegovu, i sve će vam se drugo dođati.« (Mat. 6, 33.).

VI. POŠTIVANJE VLASTITOGA TIELA

Ako je tielo svakoga čovjeka, svake žene vlasništvo Božje, stan Božji, pozajmljeno od Boga, određeno za službu Božju, koliko poštivanje i upravo strahopočitanje moramo imati pred tim tielom! Koliko li moramo paziti na njegovo posvećenje i čistoću! Sv. Pismo nas upozoruje na to riečima: »To je volja Božja; svetost vaša; da se čuvate od bludnosti.« (1. Sol. 4. 3) Gospodin govori: »Ja hoću da budeš čist« (Mat. 8, 3).

Sveti Ćiril Jeruzalemski nas opominje, da čuvamo čistoću svoga tiela za Gospodina i da ga držimo u časti, jer ćemo za njega jedanput polagati račun

Gospodinu: »Drži svoje tielo čisto za Gospodina, da Gospodin također gleda na tvoje tielo! Držimo svoje tielo u časti, jer je ono naša svojina! Mi moramo Gospodinu jedanput račun dati za sve, što smo s tielom činili.« (cat. 4, 26, 18, 20). »Ljubite nevinost čistoga života, jer je i Krist djevičanski Sin« (Leo, 31, 3.).

Već su stari mudraci, koji su mnogo razmišljali o svrsi i zadaći ljudskoga tiela, učili slične nauke, koje nam je dalo Sv. Pismo, kršćanski filozofi i nastavnici. Evo što oni o tom govore: »Zakoni pristojnosti, u prvom redu vriede u saobraćaju s vlastitom osobom« (Penzoldt). »U svemu imaj poštovanje pred samim sobom!« (Pitagora) »Imajte strahopočitanje pred samim sobom!« (Sosiad) I t. d.

Tako nas i Božji i naravni zakon, Božja rieč i zdravi ljudski razum upućuje, kako treba poštivati vlastito tielo. Samo Božja rieč navodi zato i svrhunaravne razloge i svrhunaravno naše određenje.

Osim toga Bog nam je zato dao i usadio u našu narav dva sredstva, kojima

ćemo se služiti u tu svrhu. On je na-
ime osim svrhunaravnih pomoći i svoje
nauke i sv. Sakramenata, paloj i na zlo
sklonoj ljudskoj naravi ulio sramežljivi-
nost i putem zdravoga razuma obukao
prikladno odielo, da tako i tim sredstvi-
ma držimo u časti i poštovanju svoje
tielo, kako to dolikuje onomu, što je
Božje.

Poslije grieha praroditelja: »Otvoriše
se oči jednomu i drugomu; i kad upo-
znaše, da su goli, spletoše lišće smokovo
i načiniše sebi pregače. A kad začuše
glas Boga, koji iđaše po raj u za hlada
poslije podne, sakri se Adam i žena nje-
gova izpred Gospoda Boga među drveta
u raj u. I zazva Gospod Bog Adama i
reče mu: Gdje si? A on reče: Glas tvoj
čuh u raj u, pa se poplaših, jer sam gol,
te se sakrih.« (Postanak 3, 7—10.)

Poslije pada prvoga čovjeka u grieh,
probudila se požuda u njemu, i nastala
je borba s njome, a prije toga bila je
podpuno u njegovoj vlasti, pa je nije ni
trebalo suzbijati. U toj borbi između
požude i njezine protivnice stidljivosti
dolazi već i kod prvih ljudi u uporabu

i odielo, kao najjači vidljivi oklop i
zaštita čistoće.

I sinovi Noini Sem i Jafet meću na
svoja leđa plašt, kojim će pokriti sra-
motu očevu i idu natraške, s okrenutim
licima, da ne vide života očeva. (Posta-
nak 9, 23). I Rebeka se pokriva i za-
stire, da je ne gleda strani čovjek (G.
24, 65.). I bl. Dj. Marija odgovara an-
đelu, kad joj navješćuje, da će postati
Majkom Božjom: »Kako će to biti, kad
ja ne znam muža?« Prestrašila se, kad
je čula, što joj navješćuje anđeo, jer je
svoju stidljivost i čistoću Bogu zavjeto-
vala. (Luka 1, 26—34).

I žena, koja je болоvala dvanaest go-
dina od tečenja krvi, približila se Isusu,
kad joj je dao zato priliku, ali u svojoj
čednosti i stidljivosti zadovoljuje se
time, da se neopaženo otraga dotakne
samo okrajka Njegove haljine (Mat. 9,
20.).

Tako prava i zdrava ženska duša odu-
viek pazi na stidljivost u svom vladanju
i odievanju. Stidljivost naime u vlada-
nju i način odievanja u najobilnijoj
mjeri pomažu, kako će čuvati svoje
žensko dostojanstvo i čast te svetost i

poštovanje svoga tiela, a to su njezini najveći uresi i najdragocjenije blago.

Za svetu Perpetuu čitamo u njezinom životopisu, da su je bacili pred divlju kravu, da je tako muče. Pobješnjela krava nabaci se njome u zrak, podere joj odielo i ona padne postrance na zemlju. Brzo se podigne i uzpravi, pa poravna svoje odielo tako, da joj je opet pokrilo noge iznad koljena. Učinila je to više iz stida, nego od bola. Divan primjer ženske stidljivosti u najvećim mukama!

VII. VRIEDNOST I VELIČINA ŽENSKE STIDLJIVOSTI

Koliko vrijedi pred Bogom ženska stidljivost i čistoća samo je po sebi jasno, jer je Bog sama čistoća, stoga On i ne može ljubiti drugo nego čistoću bića, koje je On stvorio. Da je tomu tako, to se vidi i iz Njegovih rieči, kojima on obećava kraljevstvo Božje onima, koji su čista srдца, a izriče svoju mržnju i

oduravanje nad nečistoćom: »Blaženi, koji su čista srдца, jer će oni Boga vidjeti.« (Mat. 5, 8). Ali veli i: »Ne varajte se: ni bludnici... ni preljubnici, ni mekoputni, ne će baštiniti kraljevstva Božjega (I. Kor. 6, 9.)

Stidljivost i čistoću već ovdje na zemlji nagrađuje Gospodin mirom savjesti i čašću pred ljudima: »O kako je liep čisti naraštaj i sjajan: bezsmrtna je njegova uspomena, jer je poznata Bogu i ljudima« (Mudr. 4, 1). U časti je kod Boga i ljudi, svi je hvale i slave kao ono i veliku Juditu. Njezinu čistoću hvali sv. Pismo do vieka, jer se oprla požudnom Holofernu i sačuvala svoju žensku čast, zato: »iziđoše iz Betulije i dođoše u Jerusalem, da je vide, i blagoslove: Joakim veliki svećenik sa svima svećenicima. I kad je vidješe, blagosloviše je i veličahu je svi jednoglasno: Ti slava Jerusalema, ti veselje Izraela, ti čast svojega naroda« (Jud. 15, 10.).

Takova je žena velika, jer ju nasljeđuju druge; žele je vidjeti, kad izađe i ona će na vieke slaviti pobjedu, okrunjena nagradom, koju je stekla pobie-

divši u bojevima s nevinima (Mudr. 4, 2.).

Doista je dakle veliki dar Božji stidljivost. No taj dar Božji treba čuvati i uzgajati. Bog nam to i nalaže. Dakle Volja je to i zapovied Božja, koja nas i upozoruje, kako da je čuvamo i uzgajamo. I to najprije sami u sebi i pred sobom, a onda u saobraćaju s drugima.

Naše misli, naše želje i naša djela neka budu stidljiva i čista, jer se: »Gospodinu gade zle misli; a čisti govor On prima kao ono, što je najljepše« (Poslov. 15, 26). Ni: »Za požudama svojima ne idi, a od svoje volje ih odvrni. Ako priuštiš svojoj duši njezine požude, to će veseliti tvoje neprijatelje« (Crkv. 18, 30—31.).

Kako nas liepo poučava sv. Pavao nadahnut mudrošću Božjom, da pazimo na svoje požudne želje: »Neka ne vlada grieh u vašem smrtnom tielu tako, da slušate požude njebove. Niti ne dajte udova svojih griehu kao oružje za nepravdu, nego posvetite Bogu sebe, koji ste uzkrsnuli na život od mrtvih i dajte udove svoje za oružje pravdi (Rim. 6, 12—13). Veliki su i uzvišeni plodovi či-

ste i stidljive duše. Sv. Pavao ih ovako crta: »Od želja mladenačkih bježi, a revno idi za pravdom, vjerom, ljubavlju, mirom s onima, koji prizivlju Gospodina iz čista srдца. (2. Tim. 2. 22.).

Koliko li velikom i strašnom kaznom prieti Bog onima, koji gaze stidljivost i čistoću svoga tiela: »Ne znate li, da ste hram Božji i Duh Božji, da stanuje u vama. Ako tko ošteti hram Božji, upropastit će njega Bog. Jer je hram Božji svet, a to ste vi.« (1. Kor. 3, 16—17.).

Strašne su to rieči Božje, koje moraju potresti svačiju dušu i srdce, a naročito dušu i srdce onih, koji imaju dužnost ne samo da paze na svoju stidljivost, svoju čistoću, svoju svetost, nego su je dužni uzgajati i u drugima ponajprije svojim dobrim primjerom, a onda i riečima i poukama. A to su u prvom redu majke, odgojiteljice, i starije sestre, žene uobće, koje bi zanemarivanjem ove svoje dužnosti mogle upropastiti i sebe i druge, kad bi im pružile sablazan svojom bezstidnošću.

Ova je prietnja strašna, ali ona je Božja, a Bog se ne zna šaliti s tako svetim zapoviedima i stvarima.

Kao što smo dužni paziti na svoju svetost, stidljivost i čistoću s nama i pred nama samima, tako smo to dužni i u saobraćaju s drugima. I u tom saobraćaju s drugima rieč Božja daje opomene i upute svima, a napose ženama u vladanju: s očima, ušima, ustima, a naročito u brizi oko odijela, čiji je izvor u samom raju baš poradi čuvanja stidljivosti, a šticejenja ljudske golotinje, koja je tako zavodljiva i sablažnjiva. Neka o svemu tomu govori rieč Božja!

»Bludnost žene poznaje se po izdizanju o č i j u i vjeđa njezinih« (Crkv. 26, 12). Sve dakle, čime žena iztiče svoje oči, vjeđe, trepavice, obrve, a nije skopčano sa stidljivošću i čednošću, sve to odaje bludne nakane, škodljive i sablazne pokrete i čine, koji su dakako griješni i protivni ženskoj časti i dostojanstvu.

I za uši, usta i jezik govori rieč Božja ovo: »Zatvori uši svoje trnjem, ne slušaj zla jezika, a ustima svojim postavi vrata i ključanicu... metni rieči svoje na vagu i prave uzde na usta svoja: i pazi, da se možda ne posklizneš u jeziku i ne padneš pred pogledom neprija-

telja, koji ti zasiedaju i ne bude tvoji pad neminovno u smrt.« (Crkv. 28, 28—30.).

Stidljiva i prava žena dakle pazi ne samo na oči svoje, nego i na uši, usta i jezik svoj, te izbjegava onakovo njihovo njegovanje i onakove poglede i razgovore i slušanje i sve, što nije nje dostojno kao stvorenja Božjega, nego služi bludu, sablazni i zavodu bliznjega.

VIII. ODIELO KATOLIČKE ŽENE I DJEVOJKE

Napose govori Sv. Pismo o odielu ženinu. Početak mu je u raju zemaljskomu, a prvotna svrha, kako smo kazali, šticejenje golotinje i stidljivosti, a tek onda zaštita tiela od vremenskih nepogoda. Tako su ga prvi puta upotriebili naši praroditelji poslije svoga pada. Na to će paziti u prvom redu i svaka čestita žena i djevojka.

Ženu, koja ne pazi na čednost i stidljivost svoga tiela i odijela, Sv. Pismo

izpoređuje s bludnicom, koja ne može nigdje mirovati, nego obilazi trgovima i ulicama, pa zasieda iza uglova u bludničkom odielu, ne bi li koga zavela i upropastila mu dušu: »I gle ususret mu (mladiću) dolazi žena u bludničkom nakitu, spremna da hvata duše: brbljava je i skitnica... Mnoge ona ranjene obara na zemlju, a i najjače ubija. Dom su njezin putevi pakleni, koji prodiru do nutrinje smrti.« (Poslov. 7, 10, 26—27.).

Zato i sv. Petar dovikuje ženama: »Ne kitite sebe izvana pletenjem kose i postavljanjem zlata i sjajnim haljinama, nego kitite sakritoga čovjeka srdca, s nerazpadljivim nakitom krotka i mirna duha. To je pred Bogom dragocjeno.« (1. Petr. 3, 3—4.) Takav dakle utjecaj treba da vrši žena na čovjeka.

Zato su se Sv. Pismo, sv. Oci i sv. Crkva mnogo bavili ženskim odielom baš poradi toga, jer način ženskoga kićenja, odievanje i pokrivanje njezine golotinje, vrši ogromni upliv ne samo na ćudoredno vladanje i osjećanje same žene, nego i na obću ćudorednost i stidljivost u ljudskom društvu.

Baš s ovih razloga je nećedno i nedolično ženino odielo i kićenje uzrokom mnogih grieha i propasti tolikih žena i mužkaraca, koje one time zavode i konačno sebe i njih upropašćuju. Često ni same ne slute nedolično odjevene žene, koliko su sablazni prouzročile svojom golotinjom, bezstidnim odielom i napadnim kićenjem. Takove naime žene podražuju i uzbuđuju na nećudoredne i bezšramne poglede, misli i želje mužkarce i dapače nevinu mladež, a da mnoge od njih na to ni ne misle. Takovo im je naime odielo, nakit i vladanje ušlo toliko u tobože razumljivi običaj i naviku, jer je to moda, koju se viđa po ulicama, društvima i kupalištima i zato je kod njih ukorienila krivu misao, da se tu naime i ne radi o ženskomu stidu i časti, nego o običajnoj modi.

Već je kršćanski pisac u 2. vieku nazvao takovu modu »zamkom, koja je postavljena, da druge strovaljuje u opačine.« A sv. Ciprijan je naziva »bodežem i smrtonosnim otrovom.« Još je jasniji sv. Bernardo, koji veli, da je to: »oruđe, kojim se đavao služi, da upro-

pašćuje duše.« Razumljivo je onda, da je sv. Franjo Saleski zabranio dieliti Sakramente nedolično obučenim ženama. Isto su to učinili i mnogi crkveni sabori i Pape. Tako je sv. Otac Papa Benedikt XV. godine 1919. rekao jednom udruženju žena: »Sadašnja moda traži zlo, ona pruža opaki prilog za obću podivljalogost u ćudoređu, ona je protivna ćednosti, na koju je strogo vezana kršćanska žena, a koja je njezin najveći nakit.« Ujedno je također sv. Otac istodobno strogo stavio na srce dušobrižnicima, da stanu protiv mode, koja kvari ćudoređe.

I doista je to potrebno i radi ćasti same žene i radi povreda ćudorednih zakona. Evo zašto.

Nedolično odielo ženino prije svega je priezir i omalovažavanje stidljivosti ženskoga spola. Poslije naime iztoćnoga grieha ljudska narav je sklona na zlo i požudu tako, da se na to lako uzbuđuje i podražuje. Naroćito to uzrokuje goloćinja ženskoga tiela i kod same žene, a osobito pak to podražuje mužkarce. Zato je Bog u osobitoj mjeri duboko usadio u dušu svake žene stidljivost

tako, da ona zbog toga osjeća po svojoj prirodi posebnu odvratnost od svega, što bi povriedilo njezinu ćistoću, pa bilo to i nepristoćno odielo. Samo namjerni i postepeni uzgoj može taj jaki osjećaj umanjiti i donekle uništiti. Ali to je onda protunaravna i priezirna pojava u uzgoju i javnom životu žene. Dok je naprotiv pristojno odielo glavno i najnaravnije sredstvo, kojim se njezina stidljivost ćuva i štiti.

Osim toga nedolićno ženino odielo izvrgava ruglu ženinu ćast. Plemenita i ćastna žena vrši osobiti blagoslovni upliv u ljudskomu drućtvu. No njezina plemenština nije samo u duši i srdcu, nego se ona pokazuje i izvana u svakom pogledu, a napose u njezinom vladanju i odievanju.. Ne može se smatrati ozbilćnom, plemenitom i uplivnom, u dobrom smislu, ona žena, koja se pojavljuje kod kuće i u javnosti kao ulaština, nabojadisana i neozbilćna lutkića, koja je za brijaćki ili modni izlog, da se zaustavljaju prolaznici i budu upozoreni na dućan, u kom se takova roba prodaje. Ne može se smatrati ozbilćnom, plemenitom i uplivnom ženom

ono žensko stvorenje, koje je pogazilo svoj naravni stid, iznijelo na pazar i uvid svoje tielo time, što je prikratilo i izrezalo preko mjere svoje haljine, sapelo ih najuže oko svoga tiela, obuklo prozirne tkanine i hlače. Ruglo je to za njezinu stidljivost, čast i plemenštinu. Nepoštvivanje je to vlastitoga dostojanstva, a i poigravanje svojom vlastitom čistoćom i uzročnik je tuđih bludnih grieha.

Sam Spasitelj osuđuje takovu izazovnu modu u njezinim učincima ovim riečima: »Ali ja vam kažem, da svaki, koji pogleda s požudom ženu, već je učinio s njome preljubu u srcu svomu. I ako te tvoje desno oko sablažnjava, izkopaj ga i baci od sebe, jer ti je bolje, da pogine jedan od udova tvojih, nego li sve tielo tvoje da se baci u pakao.« (Mat. 5, 28—29.)

Isto tako oštro osuđuje Spasitelj i one, koji pružaju i izazivaju na sablazan i na grieh druge, ovako: »Jao onomu, čovjeku, po kojemu dolazi sablazan. Bolje bi mu bilo, da mu se kamen objesi za vrat i da ga bace u more, nego da sablazni jednoga od ovih malih.« (Lu-

ka 17, 1—3.) Iz ovoga se vidi, da je i nedolično odielo ženino teško vriedanje božanskoga čudorednoga zakona, za čije obdržavanje Spasitelj daje tako stroge zakone.

S tih je razloga i sv. Otac Pijo XI. 15. veljače 1926. naglasio ovo: »Sasvim je nemoguće spojiti sramotu nečedne ženske nošnje s izpoviedanjem katoličke vjere i vjere uobće. Kršćanske bi duše morale biti hram Božji. Prava je dakle bezsavjesnost, koja čini njih po njihovu odievanju »udovima bludnice«, kako kaže sv. Pavao. Ali to je jedno veliko zlo, koje prouzrokuje još veća zla. To je takovo zlo, da se proti njemu ne će nikada dignuti dovoljno glasova, i to ne samo radi obrane hrama Božjega, t. j. crkve, gdje se obavljaju sveti bogoslužni čini, nego i poradi onoga hrama Božjega, koji čini tielo i duša svakoga kršćanina.«

IX. STIDLJIVOST I JAVNA KUPALIŠTA I IGRALIŠTA

Veoma snažni napadaj na žensku stidljivost i pogibao s jedne strane, a s druge strane opasni poticaj na požudnu razdražljivost i sam grieh jesu javna kupališta i igrališta bila ona građanska ili samo školska, ako su ona zajednička za oba spola ili se obavljaju vježbe bez dotičnog odijela t. j. gotovo s golim tielom ili takove vježbe vrše učitelji, koji nijesu istoga spola. Opasnost je to još veća, ako je u pitanju mladež, koja dozrieva, pa se nalazi u najopasnijim godinama razvitka t. j. između 14—20 godine.

Pretjerana njega tiela, kod koje se ne pazi na čedno odijelo, uzgajanje stidljivosti i čudorednosti, ne može se složiti s kršćanskim načelima. Naprotiv je ona izravni napadaj na čudorednost i zavođenje na bludni grieh, koji je već tolike obitelji i jake države upropastio. Sasvim je pogrješno stanovište, koje upotrebljava golotinju i zajedničko druženje spolova u kupalištima, igrankama i sportovima s tim ciljem, da se

iz takova druženja obaju spolova rodi slobodan spolni saobraćaj, koji bi imao dati državi što više snažnih i zdravih vojnika, koji su danas svakoj državi potrebni.

Već je poganin Cicero rekao, da je početak propadanja nekoga naroda, kad se počne građanin pred građaninom gol pokazivati. (Tusc. 4, 33). I mudri filozof Plato, isto tako poganin, u svojim zakonima o državi govori, da u zajedničkim igrama golih mužkaraca i žena leži uzrok težke čudoredne naopakosti, koja vodi narode u propast. (Zak. 1.) Kako daleko vode ove nastranosti, to je znano svemu svijetu, jer su takove opakosti po celom svijetu poznate pod imenom »grčke opačine.«

O zajedničkim kupalištima mužkaraca i žena govorio je već sv. Ciprijan, biskup u Kartagini u Africi, odmah na početku svoje svete službe godine 249., pa je rekao ženama i djevojkama svoga vremena: »Što pak treba, da kažemo o onima, koje pohađaju mješovita kupališta, o onima, koje bi morale, da odievaju svoje tielo u stidljivost i sramežljivost, a izlažu ga očima, iz kojih

proviruje znatiželja putene sjetilnosti? Zar nisu one mamac na grieh, kad dopuštaju, da ih mužkarci razbludno gledaju gole, a upiru i same svoje oči na isti način u mužkarce? Izpričavaš se doduše, da je tvoja nakana jedino da tielo osvježiš i okupaš, a drugi neka paze, što misle. Ali ta isprika ne će te izpričati ni ti oprostiti grieha, jer ono tvoje kupanje je kao igrokaz, u kome se ti pokazuješ i igraš. Samo je sve to još mnogo gore, nego u pravom kazalištu, jer kod tvoga se kupanja skida sva tvoja stidljivost, s odielom se odlaze pristojna zaštita tiela i osjećaj stida, predočuje se način, kako se djevičanstvo gazi i uništava. Nema više stidljivosti u tebi, premda si se opet obukla, otkad si bila toliko drzka, da si svojom golotinjom druge na bezstidnost izazivala.« (De habitu virginum, Cap. 19.).

Zato je već sv. Ciprijan zahtievao: »da se ženske kupaju za sebe, odijeljeno od mužkaraca, da se stidljivost čuva« (o-c., cop. 21.). Razumije se samo po sebi, da i u ovom slučaju stidljivost i dobar primjer traži od svake žene, da

je njezino kupaće odielo pristojno i dolično tako, da pokriva njezino tielo pod-puno od iznad prsiju i leđa do nogu pedalj iznad koljena. To se pak ne postizava samo privjescima na grudima i bokovima sprieda. Tako to treba da bude i kod tjelovježbe i drugih igara, koje se obavljaju u lakom i kraćem odielu, dakako odijeljeno od mužkaraca. Gdje pak nije moguće nabaviti prikladna i dolična odijela za neki sport, neka se vrše one vježbe, koje se mogu lako vršiti u običnom svakidašnjem odielu.

Ozbiljna, pristojna, stidljiva i čedna žena, djevojka, isto tako i mužkarac ne će se nikada pokazivati u kupaćem odielu ne samo na ulici nego niti u svom vrtu ni kod kuće. Oni će i kod zajedničkog kućnog kupanja i sunčanja, dakako zaklonjenog od ulice, paziti na pristojno i dolično odielo kao što i kod javnog kupanja i sunčanja odijeljenog po spolovima; oni će uvijek imati na pameti, da tielu pripada osobito poštovanje i pažnja, jer je hram Božji i stan Duha Svetoga.

S istih će razloga dobri i valjani roditelji i uzgojitelji paziti na sve to već

i kod djece, da ih od najranijih godina priuče na gojenje stidljivosti i čista života i tako ojačaju za borbu, koju će kasnije u svom životu morati u tom pogledu izdržati boreći se proti tolikim navalama i napastima svoga tiela i opakog svijeta. S toga razloga ne će majke dopustiti, da im djeca hodaju ulicama, javnim mjestima, pa i kod kuće po ciele dane u kupaćim gaćicama i golišava izlažući od najranije mladosti svoju stidljivost znatiželjnim i požudnim očima bezstidnih prolaznika. Teška naime odgovornost leži u vezi s time na majkama i odgojiteljima. Naročito pak ne će ih pustiti, da takova ulaze u crkvu, hram Božji.

X. NAJOBİČNIJI PRIGOVORI I ODGOVORI

1. Prvi prigovor kaže: ukusno odielo načinjeno prema vladajućoj modi neobhodno je potrebno, da se iztakne ženina ljepota i privlačivost. —

Sigurno je, da odielo nema samo tu svrhu, da čovječje tielo dobro štiti i častno pokriva, nego mu smije biti zadaća i to, da služi izdizanju njegove ljepote. No ipak ne smije odielo služiti zato, da se njime njeguje oholost i taština. Te su naime mane vrlo opasne za krepstan i častan život jedne žene, čiji ures treba da bude unutarinja ljepota srca i duše, koju Bog toliko cieni.

Žena treba da ima na pameti, da ljepota i slava jedne modne dame vrlo brzo prolazi. A plemenitost duše i neokaljano dostojanstvo vriedne žene jest jedini pravi i trajni nakit njezin.

2. Veoma mnogi mužkarci traže, da se djevojke, a napose njihove žene oblače po dnevnoj modi, jer se inače djevojke ne će udati, a žene ne će moći sačuvati privrženost svojih muževa, čije se oči lako mogu od njih odvrćati i osvrtni na ljepše i skladnije obučenu žensku čeljad, koja i time privlači njihove poglede. —

Prije svega nikada ne će jedan značajan i ozbiljan muž tražiti, da njegova žena bude lutkica, koja se oblači po najsavremenijoj modi i time svraća po-

glede drugih mužkaraca na sebe i bude roba na ogled drugima. To bi vrijeđalo njegov ponos i davalo mu svjedodžbu lakoumnog čovjeka i tiranina svoje vlastite životne drugarice. Pravi muž će znati cijeniti više kriepest svoje žene, nego li njezino pretjerano kićenje i naj-savremenije odievanje.

Djevojka pak, koja je igračka mode zato, da lakše nađe zaručnika i muža, postaje doskora loptom, kojom se po-igravaju lakoumni mužkarci u svoje požudne svrhe. Ona treba da znađe, da ozbiljan i častan mužkarac nikada ne će izabirati svoju životnu drugaricu gledajući na njezino slobodno modno odievanje, nego na stalnu krepot, jer ne će da si vodi u kuću oličenu i pre-napravljenu namigušu, nego vriednu drugaricu i valjanu kućanicu.

Za častnu djevojku je pak više vriedna mirna i bogobojazna savjest, nego li nestalan brak, koji je kupila za vodljivom i griješnom cienom razbludnog odievanja, a koji se baš poradi toga lako i razvrgne, a ona ostane osamljena.

3. Prevelika vrućina i zdravstveni obziri u ljetu traže lakše i izrezanije

haljine, a tako isto to traži i štednja i manjak u odievnim tvarima. —

Godine 1918. je harala gripa, koja je veoma mnogo pokosila baš ženskoga svieta. Drži se, da je tomu krivo bilo i prelagano odievanje, zbog čega je nastalo toliko upala pluća i drugih prehlada. Zaraze naime uvijek snažnije djeluju, ako se čovjek prehladi.

Isto tako je štetno po zdravlje preveliko stezanje tiela preuzkim i tiesnim odievnim sredstvima. Ono ne dopušta nošenja toplijega donjega rublja. A posljedice su toga prehlade, kostobolje i pobačaji.

Neka se ne kaže, da su zatvoreni i dugački rukavi, čarape i zatvorene bluze u ljetu previše tople, zato se nose kratki rukavi ili nikakovi, duboko izrezane i prozirne haljine. Zašto je to ženski svijet istom u 20. stoljeću otkrio?

Zašto muški svijet još ni do danas nije na to došao? Zašto moda nije onda naklonija vojnicima, koji izdržavaju najteže napore dobro obučeni u ljetu i ostaju zdraviji, nego li drugi svijet?

Naopaka i golišava moda upropastila je već zdravlje tolikoga ženskoga svie-

ta, učinila ga nesposobnima za vršenje njihova zvanja, a unesrećila tolike buduće mlade majke i njihov porod!

I manjak na odievnom tvorivu nije prava izprika, kad mnoge djevojke i žene nađu toliko tvoriva, da se oblače u muške kapute i hlače, za koje treba barem toliko ili i više tvoriva, nego li za odnosne komade ženskoga odijela.

4. Vele, da je otkrivanje odnosno pokrivanje tiela stvar običaja, navike i geografskoga smještaja. Kad se ljudi na to nauče, onda pojedini dielovi gologa tiela nisu ni zavodljivi ni uzbudljivi. Zato već mladež treba priučiti, da gleda golotinju tako mirno kao što gleda stabla na putu. Uostalom nema ništa ružna na čovječjem tielu, čemu ga se onda stiditi. Pokrivanje tiela je djelo ljudsko, a golo tielo je djelo Božje. —

Istina je, da je Bog stvorio ljudsko tielo, ali je Božja volja, da se to tielo pristojno i dolično oblači. O tom govore tolika mjesta Sv. Pisma, koje je rieč Božja. Ona predpostavlja odijelo, kao nešto samo po sebi sasvim razumljivo, tek govori o čudorednosti toga odijela: »Odielo na tielu, smijeh... saobraćaj

čovjeka s ljudima pokazuje, tko je on.« (Sir. 19, 27). »Ne budi ohol poradi svojega odijela« (Sir 11, 4). »Žene neka se oblače u čudoredno odijelo, u čestitost i plemenito vladanje« (1. Tim. 2, 9...) »Iz odijela dolazi moljac, a od jedne žene zlo na druge ljude«. (Sir 42, 13).

Sv. Ćiril Jeruzalemski u trećem vieku govori o odielu ovo: »Tvoje odijelo neka bude jednostavno, neka ne služi u razkošne svrhe, nego kao nuždna zaštita... Već odijelo, koje mi moramo oblačiti, neka bude neprestano sjećanje na gubitak naših dobara i opomena na kaznu, koju si je ljudski rod pribavio prekršajem zapoviedi« (Hristos. na Genezu 18, 2, cat. 4, 29).

Isto tako Sv. Pismo govori o stidljivosti, kao o nečemu, što je uzko i nerazdvojivo spojeno s ljudskom naravi: »Nije svaki osjećaj stidljivosti. hvale vriedan, a niti je hvale vriedno svako naše stidenje. Ima stid, koji donosi grieh, a postoji i jedan stid, koji donosi čast i ljupkost... Stidi se svoje ludosti, ako si lagao. Ali se ne stidi priznati svoje grieh, i ne pridružuj se nikada

poradi lažnoga stida čovjeku, koji je grišan» (Sir 41, 20; 4, 25).

Tertulijan, u drugom vieku, nazivlje stidljivost »cvatom čudorednosti, častnim nakitom tiela, uresom svakoga spola, temeljem svete nepovredivosti, obćenito poznatim znakom zdrave čudorednosti.« A sv. Ambrozije potvrđuje utvrđenu istinu: »Stidljivost mora biti nerazdruživa pratilica djevičanstva; jer bez nje djevičanstva nema.« (Ambr. de virg. 2, 2, 14)

Stidljivost posjeduje samo čovjek, životinja je nema. Pa i u tome mora biti razlika između čovjeka i nerazumne životinje. Ona se javlja već u najranijim godinama kod djece zajedno s buđenjem razuma, kod životinje nikada. Stoga je upravo užasno nasilje, kad je netko hoće izkorieniti i uopće uništiti i u tome čovjeka sniziti na stupanj bezosjećajne životinje.

Već su prvi ljudi svoju stidljivost zaštitili odiealom. (Gen 3, 7 i dalje). A tako je to ostalo do danas i ostat će do vieka. To nam potvrđuje svakidašnje iskustvo. I narodne poslovice vele: »Gdje

nema stida nema ni kreposti... Gdje je strah, tamo je i stid, gdje je stid tamo je i čast... Bolje biti crven u licu, nego crn u srcu... Žena bez stida, je kao svjetiljka bez svietla...«

Sasvim izpravno i istinito govori iskusni liečnik, tajni savjetnik dr. Rubber: »Običaj, da se posvuda pruža na gledanje golotinja, ne vodi do ravnodušnosti s obzirom na golotinju, kako se to kaže, nego vodi do spolnoga razdraživanja. Moderna mladež, koju vode u takove prilike, u njima i propada.«

Neka se nitko ne poziva na primitivne narode, koji žive u vrućini (tropskim) krajevima i hodaju gotovo goli, pa ipak da je spolna čudorednost na visokom stupnju. Istina je, da ti narodi pokrivaju samo prsa i bokove, a često samo bokove, ali su kod njih sredstva za spolno razdraživanje gotovo nikakva, a velik prezir, sramota i kazne za one, koji bi u tom pogriješili. Naprotiv je kod kulturnih naroda gotovo sve upereno na spolno podraživanje: i odieo i kino i kazalište i plesovi i zabave i novine i knjige i ulica i dom i pri-

vatne kuće i javne dvorane i športovi i uopće saobraćaj između mužkarca i žene, pa je zato dolično i ćudoredno odievanje jedno od najjaćih sredstava za zaštitu stđljivosti.

5. Ipak treba da kršćanska žena pazi na savremenu modu, da ne izloži smiehu i ruglu sebe i svoje katolićko svjetovno naziranje i uvjerenje. —

Doista je tako. Katolićka žena i djevojka neka ne odkloni podpuno savremenu modu, ali se ne smije ni sasvim njoj podati niti biti njezinom robinjom, jer bi se u jednom i drugom slućaju izložila ili opasnosti grieha ili smieha. Ona će modu preurediti onako, kako to odgovara njezinom osobnom smislu za ljepotu, praktićnoj potrebi i ćudorednim zapoviedima. A odkloniti će sve, što se tomu protivi i prouzročilo bi sablazan i zavodljivost na grieh nećistoće. To od nje traži i Božja zapovied i njezino žensko dostojanstvo i ćast.

XI. KATOLIĆKA ĆUDOREDNA NAĆELA I MODA

1. Prije svega žena treba da imade na pameti, da ćudorednost njezinoga odievanja i kićenja ovisi o nakani, iz koje nešto u tom pogledu ćini.

a) Ne grieši, ako se odieva i kiti s tom nakanom, da se uredi dolićno svomu staležu, prema obćenitom obićaju svoje domovine, kako to obićavaju i druge pristojne i ozbiljne žene. Isto tako ne grieši, kad to ćini s tom nakanom: da se sviđi svomu mužu, da si nađe zarućnika, da prikrije manjke svoga tiela.

b) Grieši lakim griehom, ako se odieva i kiti poradi lakoumnosti i taštine, da pokaže svoju ljepotu.

c) Teško grieši, ako se odieva i kiti zato, da izazove požudu i nećistu ljubav mužkaraca.

d) Prema tomu i mazanje lica bojom ili pomadom jest teški grieh, ako se to ćini iz razpuštenosti; mali je grieh, ako se ćini, da se hini ljepota; nikakav nije

grieh, ako se čini, umjereno da se pri-
krije neki tjelesni manjak.

2. Čedno odievanje i kićenje, kako je to običaj u vlastitoj domovini dopu-
šteno je i bez grieha, pa makar se i na-
đe nekih određenih ljudi, koji se zbog
toga sablažnjuju i griše, jer nitko nije
dužan, u tolikoj mjeri paziti na ljubav
prema bližnjemu, da bi i ono napuštao
i izbjegavao, što redotivo ne potiče na
grieh i sablazan.

3. Nečedan nakit i odievanje je ono,
koje druge teško i redovito potiče na
nečistu požudu. Pod takvim nečednim
nakitom i odievanjem ima se razumjeti
naročito preveliko odkrivanje prsiju,
odielo previše kratko, tanko, prozirno
i uzko. Takovo odievanje imade za po-
sljedicu: izazivanje nečiste požude, po-
manjkanje stidljivosti i preslobodno
vladanje.

I u tom može biti neka mjera, koja je
više ili manje griješna prema običaju,
kraja, ali obćenito govoreći gore ozna-
čeno odievanje i kićenje je teško grie-
šno. Dok naprotiv i manje griješno odielo
i kićenje neke žene može biti za neku

osobu ili za neko vrieme teško sabla-
žnjivo, te će ga u takovim prilikama
morati izbjegavati.

4. Oblačenje mužkoga odieła kod že-
na ne bi samo po sebi prelazilo dalje od
lakoga grieha, ali ipak nije bez grieha
ni u kojem slučaju, ako se to čini bez
razloga. No može biti i teški grieh u
onom slučaju, ako vodi osobu, koja ga
oblači u teški grieh ili druge teško sa-
blažnjuje i na grieh zavodi. Svakako
je teški grieh, ako je zla nakana, iz koje
se to čini. Ako se pak, koji puta obuče
u mužko odielo iz pravednoga razloga
nije uobće grieh n. pr. da se netko sa-
krije pred nekim ili radi poštenog od-
mora i t. d. (Noldin-Schmidt II., 1935,
p. 110—111.).

5. K ovim načelima treba pridodati
ovo: »Današnja moda ide navlastito za-
tim, da iztakne oblike tiela takovim
odielom, koje uzko prileži tielu, koje
je izprekidano i izrezano... Takovo
odielo diktira duh sjetilnosti i novoga
poganstva« (Vilinger kod Weinstock a.
a. Ou, pag. 22.). Zato se vrlo teško može
izpričati od teškoga grieha one osobe
ženskoga spola, koje sviestno i bez ika-

kvoga obzira na katolička čudoredna načela slipeo idu za zahjevima nedolične savremene mode.

6. Stoga treba da imade na pameti svaka žena i djevojka, da nečednom i nepristojnom modom pomaže slabiti, naročito kod mlađega ženskoga svijeta, osjećaj za zdravo čudoređe i čistoću srдца, a pomaže današnju pokvarenost i rušenje čudoređa. Neka nijedna ne kaže, da nema te nakane i niti se ne osjeća sama time razdraženom i mekoputnijom. Kad bi to tako i bilo, ipak treba misliti i na to, da je svojom nečednom i nedoličnom modom teško odgovorna za zle osjećaje, misli, predstave požude i sablazni, koje njome uzbuđuje u drugima, za koje možda i ne zna. A time teško opterećuje svoju savjest i teško će odgovarati za to pred Bogom. Tako će isto teški račun polagati pred Bogom i svi oni, koji kod toga sudjeluju svojim savjetom, djelom ili nemarnošću kao što su roditelji, sestre, odgovateljice, prijateljice, krojačice i t. d.

7. Katolička žena i djevojka ne smije se samo time zadovoljiti, da svojim odielom ne sablažnjava druge, nego

mora ići za tim, da svojom čednom i doličnom nošnjom i vladanjem daje dobar primjer drugima, budi kod njih stidljivost i čežnju za čistoćom srдца. Odielo naime upliviše na nutrinju duše i budi u njoj ili smisao za ono, što je pošteno, plemenito i liepo ili obratno. Ono pak naime, što se protivi čudorednom shvaćanju ljepote, ono je ujedno i ružno.

XII. PRAVILA ZA ČEDNO ŽENSKO ODIEVANJE

Vrhovni poglavari Crkve, rimski pape i toliki biskupi raznih zemalja pozvali su mnogo puta katoličke žene i djevojke na borbu protiv nečedne i nedolične mode, koja sa sobom donosi tolika zla i sije čudorednu pokvarenost. Ona sablažnjava i zavodi na grieh pojedince, naše obitelji, ulice i javna mjesta. Ona okužuje zrak svojom bezstidnošću i neosjetljivošću u tolikoj mjeri, da često inače dobre ženske duše, ni ne osjećaju njezin otrovni dah i djelova-

nje. Zato su Pape i crkveni poglavari pojedinih biskupija upozorili ženski svijet na pravila, kojih se valja držati, da ne ogriješ svoje duše, i ne sablažnjava druge i ne sije oko sebe čudorednu pokvarenost, a sebe stavlja u opasnost teške odgovornosti pred Bogom. U tom smislu su izdane od Crkve i njezinih poglavara ove opomene:

1. Žene neka nose pristojna i dolična odijela, koja odaju njihovu čednost, čast i dostojanstvo.

2. Roditelji neka ne dopuštaju svojim kćerima nečedno i nepristojno odievanje i kićenje.

3. Roditelji neka imaju na umu, da je njihova dužnost brinuti se u prvom redu za vjerski i moralni uzgoj svoje djece. Zato neka nastoje, da im djeca, naročito djevojke, budu u najranijoj mladosti temeljito poučene u vjeri i da u njihovim dušama njeguju osjećaj ljubavi prema vrlinama čednosti i čistoće, a to neka se odrazuje i izvana na njihovom vladanju, odievanju i kićenju.

4. Roditelji neka odvrćaju kćerke od javnih vježbanja i natjecanja u gim-

nastici i raznim športovima, jer se njima vrijeđa njihova čednost i ozbiljno shvaćanje ženske časti i dostojanstva.

5. Ako se pak i djevojkama nalaže gimnastika, neka se barem roditelji brinu, da im odjeća bude pristojna, da ih vježbaju ženske učiteljice i voditeljice gimnastike i športa.

6. Žene i djevojke neka ne polaze javna kupališta zajednička s mužkarci-ma, jer su to mjesta sablazni, rušenja ženske stidljivosti, najveće i najbliže prigode za grieh.

7. Žene i djevojke neka se kupaju u odijeljenim kupalištima od mužkaraca i u kupaćem odijelu, koje u jednom i neprekinutom sastavu pokriva golotinju od iznad prsiju do iznad koljena.

8. Žene i djevojke neka ne napuštaju u kupaćem odijelu kupalište i ne polaze u njemu u gostione, mjesta za okrepu i jelo ili kupališna zabavišta.

9. Roditelji neka brižno paze, da im se djeca barem od one dobe mladosti, kad dolaze k razumu, ne oblače u prekratke haljine, ne hodaju ulicama u kupaćim gaćicama i tako se malo po malo

priučavaju na golotinju i neosjetljivost u stidljivosti.

10. Roditelji neka paze, da i oni kod kuće budu dolično obučeni, da svojom golotinjom ne ruše stidljivost kod svoje djece, nego da je od najranije mladosti u tomu uzgajaju i tako jačaju za borbu, koja ih u tom pogledu u životu čeka. Učinit će time velike usluge i svojoj djeci i hrvatskom narodu u njegovom čudorednom shvaćanju, a time i u od-pornoj borbi za njegov obstanak

11. Žene i djevojke neka znadu, da nisu čedne, dolične i čudoredne ženske haljine: a) koje su izrezane više od tri prsta na leđima ili izpod vrata; b) kod kojih rukavi ne sežu barem do lakata ili blizu lakata, a duljina barem nešto do ispod koljena; c) koje su od prozirne tkanine ili pretiesno prianjuju uz tielo tako, da ne sakrivaju nego izazovno ističu njegove oblike; d) nisu dolične ni čudoredne za ženu i djevojku hlače bile one dugačke ili kratke, široke ili uzke, bile za dvokolicu, gimnastiku, tenis ili koji drugi šport.

Na sve to treba paziti već i kod djece, da se na zlo ne priuče već od mladosti.

12. Dopusšteno je doduše čedno uljepšavanje lica i prikrivanje tjelesnih manjaka, ali je nečedno i nedolično za kršćansku ženu i djevojku svako ma-zanje usana, lica i nokata, koje se i na površni pogled izazovno iztiče, pa pokazuje da nikako ne pripada licu od prirode, nego da je napadno naprašeno, obojedisano, namješteno i izvještačeno, te kvari onaj lik, koji je Bog stvorio i dao. (Um Sitte und Sittlichkeit, Düsseldorf, 1926.)

Najljepši je ures za ženu njezino naravno i umiljato lice, plemenita duša i čisto srdce, čedno i stidljivo vladanje, te dolično i čudoredno odielo.

XIII. NAŠA NARODNA NOŠNJA

Trostruka zadaća, koju imade odievanje, nigdje nije u tolikoj mjeri izpunjena kao kod naše narodne nošnje. Tkanine, iz kojih se ona pravi, tople su i jake, porozne i dugotrajne, pa je prema tomu tielo veoma dobro zaštićeno od zime i topline.

Druga je zadaća odijela: zaštita stidljivosti i čuvanje čudorednosti. Naša je narodna nošnja i prostrana i dugačka. Ona je zatvorena i neizrezana. Ona je neprozirna i podpuno ženska.

Treću zadaću, a to je ljepota, izpunja narodna nošnja u najobilnijoj mjeri posvuda, a naročito u nekim krajevima na osobiti način. Ona je slikovita, živahna i puna naših narodnih osebina tako, da joj se dive stranci, kupuju je, nose u svoje zemlje i spremaju u svoje muzeje.

Poseban čar našoj narodnoj nošnji daju boje i ukrasno vezivo. To šarenilo i vezivo tako je divno, a ujedno dokaz kulture i umjetničkog osjećaja i stvaranja našeg hrvatskog seljačkog svijeta. Naša je narodna nošnja svojim šarenilom i slikovitošću naš ponos i dika pred drugim narodima, naše posebno kulturno obilježje. Malo koji narod na svijetu imađe tako krasnu narodnu nošnju kao naš hrvatski narod. I zato nije ni čudo, da stranci: Niemci, Amerikanci, Englezi i drugi rado dolaze na naša sela i ne mogu se nadiviti ljepoti naših narodnih odijela.

Nikada je ne će moći dostojno zamieniti i nadoknaditi nikakovo građansko žensko odievanje. Zato je veoma velika šteta i manjak hrvatskoga narodnoga osjećanja, kad naš ženski seljački svijet zamienjuje ili djelomično ili sasvim svoje tako krasno narodno odievanje s građanskim tvorničkim krpama i tako kvari zdravi seljački čudoredni osjećaj s gradskim pokvarenim modnim ukusom. Izvor je naime krasne seljačke narodne nošnje zdrava i čudoredna težnja za onim, što je nepokvareno liepo i pristojno, dostojno ženske časti i stidljivosti. Naprotiv je izvor gradske ženske mode veliko glavničarstvo, koje izmišlja i određuje tu modu tako, da se njome poigrava sa niskim spolnim nagonima, i izrabljuje ih u tu svrhu, da na njima što više zaradi i spremi u svoj džep.

Kako li je onda žalosno, što naš seljački ženski svijet poprima gradsku nošnju, umjesto da naše građanke privajaju našu narodnu nošnju i njome se ponose. Time bi one obodrine i naš seljački svijet, da drži i čuva svoju pre-

krasnu narodnu nošnju, a s njom i svoj narodni hrvatski ponos i zdravi ukus.

Veoma je nakazno, kad naš seljački ženski svijet oblači i mieša sa svojom nošnjom neukusne gradske bluze; polucipele, lakirane i posrebrene; maže svoje lice i usnice; ulaštuje nokte i t. d.

Na našim se selima svuda pojavljuju namazane i napirlitane lutkice s podrezanim i izrezanim gradskim haljinama, pokraćenim kosama umjesto jedrih djevojaka i žena, ukrašenih pletenicama i narodnom nošnjom, koja se, osobito u svetčanim danima, prelijeva u svojim raznim bojama, već prema raznim krajevima. A svagdje je ona naša narodna nošnja liepa i ukusna bila ona bijele boje ili tamne, crne ili crvene, bila išarana ili jednobojna, bila vezena ili jednostavna. Svagdje ona pokazuje našu životnu radost i naš narodni ponos. Svagdje ona pokazuje smisao i čežnju, da naš seljački svijet hoće živjeti svojim slobodnim, posebnim i neovisnim hrvatskim narodnim životom; a ne će, da se pretapa u nešto drugo, bezbojno i mlohavo, nesamostalno i podložno

onomu, što je strano njegovom narodnom životu.

Stoga je potrebno, da svaki, u koga je hrvatske sviesti, a osobito svećenici, tvorničari odijela i naše modistice porade na potpunom očuvanju naše narodne seljačke nošnje.

Neka se sa narodnom nošnjom ne mieša nikakva gradska moda niti išta, što nije narodno. Isto tako neka se kod izradbe narodne nošnje ne pretjeruje sa raskošnošću, jer to gospodarski ubija naše obitelji.

XIV. RAD OKO DOLIČNOG ŽENSKOG ODIEVANJA

Nedolično žensko odievanje je u tolikoj mjeri zahvatilo ženski svijet, da je to kao neka zaraza, neki silnik, pred kojim se pada na koljena tako, da se pojedine osobe gube i smatraju nemoćnima, koje bi se inače i htjele proti tomu boriti, pa zato napuštaju borbu. Taj neborbeni duh lako zahvati i najbolje katolikinje. No ne valja klonuti duhom

i napustiti borbu. A način borbe je: idejni i praktični, skupni i pojedinački.

1. Idejni način borbe sastoji se u tom, da se netko rado i spremno odazove i prihvati opomene crkvenih poglavara, koji su dužni čuvati nauku vjere i bditi nad čudorednim zakonima i tako čuvati mnoge duše od propasti. Rado dakle prihvatiti i poštivati opomene crkvenih poglavara s obzirom na čedno, dolično i čudoredno odievanje. Ovo je temelj, nutarnja snaga i jedina izpravna polazna točka u borbi za dolično žensko odievanje. Jer i ovdje vriede rieči Sv. Pisma, račene za crkvene poglavare: »Tko vas sluša, mene sluša, i tko vas prezire, mene prezire. A tko mene prezire, prezire Onoga, koji je mene poslao.« (Luka 10, 16.).

Prezir crkvenih poglavara i njihovih opomena, u pogledu nedoličnog odievanja, može biti veoma velika i težka pogibao za propast onoga, koji to čini, kao što i propast za tolike duše, koje su sablažnjene i zavedene na grieh zbog

neposlušnosti i prezira opomena crkvenih poglavara.

2. Drugi dio borbe je: praktički provoditi u djelo i život upute crkvenih poglavara. Na taj način, da svaka i pojedina kršćanska žena i djevojka propovieda i brani pred drugima, a sama i u život provodi, upute svojih crkvenih poglavara u pogledu čudorednoga ženskoga odievanja. One žene i djevojke, koje se toga ne drže, ne mogu se ni primiti ni zadržati u nijednoj crkvenoj i katoličkoj organizaciji.

3. Borba i primjer pojedinih osoba znači doduše mnogo, ali obćoj zarazi, koja je mnoge zahvatila, mogu da se uspješno suprotstave isto tako samo mnogi. Tu mogu mnogo učiniti katoličke ženske škole i njihove učiteljice, osobito katoličke ženske škole, u kojima se uči krojenje i šivanje, zatim katoličke ženske organizacije nabožne i one Katoličke Akcije, majćinska društva, Marijine kongregacije, katolička štampa, roditelji i uzgojitelji, katoličke krojačice i modistice i t. d.

4. Svi su pozvani u borbu proti nečudorednoj ženskoj nošnji. Svi ovi tre-

ba da stupe u »Savez proti nečednoj ženskoj nošnji i nedoličnom ličenju usana, obrva, lica i nokata.« Borba treba da bude organizirana.

5. Još oštrije treba zahvatiti u tu stvar tako, da se žene i djevojke, koje su nedolično obučene i napadno namazane: a) ne puštaju na sv. Pričest; b) da ne budu kume kod sv. Krsta i Potvrde; c) da im se zabrani i pristup u crkvu, na bogoslužne čine i inače, ako su u jako sablažnjivom odielu ili u hlačama; d) to vriedi i za djecu, jer je crkva kuća Božja.

6. Svaka žena, a naročito nedolično obučene žene i djevojke treba da imadu uvijek na pameti one strašne rieči sv. Pisma: »Jao svietu od sablazni. Potrebno je, da dođu sablazni, ali jao onomu čovjeku, po kojemu dolazi sablazan.« (Mat. 18, 7). I opet: »Ne znate li, da ste hram Božji i Duh Božji, da stanuje u vama. Ako tko ošteti hram Božji, upropastit će njega Bog. Jer je hram Božji svet, a to ste vi.« (1. Kor 16—17.).

XV. NACRT PRAVILA ZA SAVEZ PROTI NEDOLIČNOJ ŽENSKOJ MODI

1. Savez je skup ženskih udruženja, koja se bore proti nečudorednoj ženskoj modi i kićenju.

2. Zadaća je Saveza, da se bori proti nedoličnom i nečudorednom ženskom odievanju i kićenju, mazanju i ličenju lica, ustnica i nokata, te takovom pokazivanju i vladanju u crkvama, na ulicama, javnim kupalištima, plesovima i zabavištima.

3. Savez će se u svom radu i svojim nastojanjima ravnati prema odobrenim načelima i uputama crkvenih poglavara o ženskoj modi i kićenju, koje će on poštivati, a njegove će ih članice u prvom redu same obdržavati, a zatim širiti i za njih raditi kod drugih.

4. S tom će svrhom Savez osnivati po župama i mjestima svoja društva odnosno sekcije unutar društava, koja već postoje bila to društva Katoličke Akcije ili nabožna društva ili bratovštine.

5. Naročita je zadaća Saveza, da organizira ili predobije krojačice, modistice i zavode za priređivanje ženskih odijela i nakita, da nastoje oko dolične ženske mode i kićenja u skladu s izdanim crkvenim uputama i načelima o toj stvari, a Savez će ih s njima upoznati.

6. Osobita će briga biti Saveza, a također i njegovih područnih organizacija i organizacijskih sekcija, da u njegovo društvo stupe ili osnuju svoja posebna društva u vezi sa Savezom: ženski uzgojni zavodi i škole, odgojiteljice i učiteljice, majke i one osobe, koje u obiteljima vode brigu oko uzgoja ženske omladine.

7. Savez će nastojati, da u svojim društvima, odnosno u osnovanim svojim sekcijama u postojećim već udruženjima, drži predavanja o ženskoj modi i kićenju i prima izvještaje o njihovom radu.

8. Savez će nastojati oko toga, da izdaje uzorke bili oni crtani ili u naravi, kojima će nedoličnu savremenu modu prilagoditi doličnom i ćudorednom žen-

skom odievanju i kićenju. Te će uzorke iznositi ili u svom posebnom časopisu ili, u koliko bi bilo nemoguće njegovo izdavanje, u katoličkim časopisima i glasnicima.

9. Savez će se brinuti i oko toga, da pojedine njegove članice pišu u časopisima i glasnicima o ćudorednoj i doličnoj ženskoj modi i kićenju, a pobijaju u tom pogledu ono, što je nedolično i nećudoredno.

10. Savez će u svojim društvima poselima unapređivati i čuvati zdravu narodnu seosku nošnju, a pobijati prodiranje nezdrave i nećudoredne gradske nošnje i kićenja na naša sela.

11. Savez će svoj život i rad razvijati u okviru Centrale Katoličke Akcije.

12. Na čelu Saveza kao što i njegovih društava i sekcija stoji odbor, koji se sastoji od predsjednice, podpredsjednice, tajnice, blagajnice i koje odbornice, a zadaća mu je pokretati radom i nastojanjem udruženja. Odbore imenuje mjestni Ordinarij na godinu dana.

13. Uz bok odbora stoji duhovnik, postavljen od mjestnoga Ordinarija, a zadaća mu je paziti, da se rad udruženja razvija u skladu s katoličkim moralom, te direktivama i uputama odobrenim od crkvenih poglavara.

14. Savez će pored svojih mjesečnih odborskih sastanaka svake godine održati glavnu godišnju skupštinu, na kojoj će podneti izvještaje ustmeno ili pismeno predsjednice pojedinih udruženja odnosno sekcija. Isto tako će i pojedina društva imati svoje mjesečne odborske sjednice i jednom na godinu glavnu skupštinu s pregledom rada kroz cielu prošlu godinu.

15. Savez je crkveno društvo, te njegova pravila, osnivanje i zaključke, isto tako i osnivanje pojedinih njegovih udruženja, odnosno sekcija, odobrava odnosno ukida i razpušta mjestni Ordinarij.

MJESTO POGOVORA

Br. 7591

OKRUŽNICA

Častna braćo svećenici!

Nikada valjda u svojoj poviesti nije svieta proživljavao ozbiljnijih vremena nego li ih proživljava danas. Ali nažalost moramo reći, da se nikada nije pokazivalo toliko neozbiljnosti u ozbiljnim vremenima, kao što to zapažamo danas. Mislim ovdje u prvome redu na nečednu modu, napose našega ženskoga svieta po gradovima, ali nažalost već i po nekojim selima.

Zatajio bih svoju pastirsku dužnost, kad ne bih digao glas i upozorio vas i čitavo svoje stado, koje mi je povjerenom na tu bolnu pojavu. Već je staro-

zavjetni mudrac rekao liepu rieč:
»Odielo na tielu, smieh i hod čovjeka
pokazuje kakav je.« (Eccl. 19, 27). A
evo u doba, kad se ruše u prah čitavi
gradovi, kad se čitavi plodni krajevi
pretvaraju u pustoš, kad nestaje s lica
zemlje najdivnijih kulturnih spomenika
čovječanstva, kad tolike hiljade djece
lutaju naokolo bez otca i majke, kad
milijuni ljudi nemaju što da metnu u
usta i umiru od gladi, hiljade našeg
ženskog svieta zaboravljaju na ozbilj-
nost časa i trate vrieme u izmišljanju
ludorija, kojima se odriču vlastitog žen-
skog ponosa, kojima nanose materialnu
štetu vlastitoj obitelji i domovini, a gu-
raju u propast vlastitu dušu, da ne ka-
žem i tielo upravo po onome, po čemu
misle da će izazvati druge na divljenje.

Nikada nije kršćanstvo imalo nešto
protiv toga, da se ljudi, bili mužki ili
ženski pristojno i ukusno odievaju, jer
je odielo od Boga dano, da se čovjek
zaštiti od nepogoda vremena i da se
može pristojno kretati u društvu. Ali
tko će pošten zaniekati, da odielo, kako
se danas oblači jedan dio našega žen-

skoga svieta, nije nikakav ukras, nego
bezstidnost i izazov javnome moralu.
Ono što se danas događa po javnim ku-
palištima, dokazuje takovu bezsram-
nost stanovitog diela našega ženskoga
svieta, da ju Bog mora kazniti prije ili
kasnije. Nije bilo dosta, da su se žen-
ske počele oblačiti u mužka odieła to-
bože radi zimskoga športa, nego i sada,
u ljetno doba, a u doba obćenite skupo-
će i najteže ekonomske krize, mora se
naći novac za kojekakve hlače i druge
smiešne stvari, makar stradale radi to-
ga i gladovale čitave obitelji i narodi, i
makar se znade, da tih stvari ne izisku-
je nikakova stvarna potreba, nego po-
manjkanje svakoga stida i sliepo opo-
našanje novotarija, došle one od kuda
mu drago. Što da govorimo o drugim
nekim stvarima? Svatko razuman zna-
de, da se prazna duša i srdce ne može
izkititi nikakovim vanjskim pomagali-
ma prema riečima apostolovim: »Ne
kitite sebe izvana... nego kitite onoga
sakritoga, onoga čovjeka srdca, što je
s nerazpadljivim nakitom krotka i mir-
na duha. To je pred Bogom dragocjeno.

Jer su se tako nekada kitile svete žene, koje su se uzdale u Boga, pokoravajući se svojim muževima.« (I. Petr. 3, 3—5).

Nije bez razloga rekao netko, da je odijelo jedne žene kazalo njezinog poštenja, a drugi netko, da moda nije ništa drugo nego histerija, koja se pretvorila u tkaninu. Već bi to moralo biti dovoljno svakoj kćeri hrvatskog naroda, da se uzbuđi u njoj zdravi ženski i hrvatski narodni ponos, pa kao što je dosada bila robinja mode, odsada bude gospodarica svoje volje, odievajući se onako, kako pristojnost zahtjeva, a interes vlastite duše te interesi Božji i narodni traže.

Nažalost nečedna gradska moda, pretjerana razkošnost u odievanju (gizda svake vrsti) uvlači se i u naša sela. Uslijed toga pomalo se gubi ili iznakuže liepa naša narodna nošnja, po kojoj smo poznati po celom svijetu, gospodarstva propadaju, a čudoređe sve dublje pada.

No da i mi sa svoje strane, častna braćo svećenici, kao što smo i dužni,

pripomognemo iztrebljenju ovoga teškoga zla, koje se počelo uvlačiti već i do same pričestne klupe, pozivam Vas, da sa provjedaonice ovu okružnicu narodu pročitate i protumačite.

Upozorite sve vjernike, napose ženske, da će bez obzira biti uzkraćeni sveti sakramenti, napose sveta Pričest, svakoj ženskoj, koja bi se usudila pristupiti k Stolu Gospodnjemu nepristojno odjevena. Bolje da nema nijedne u crkvi, nego da se crkva pretvara u izložbeni prostor ljudskih ludorija i pogubnih običaja, među kakove spada i današnja ženska moda. Da ćete morati čuti pritužbe radi toga, na to morate biti spremni. Ali s druge strane morate biti uvjereni, da ne ćete naći nijednoga poštenoga oca obitelji, nijedne dobre majke, nijedne poštene kršćanske djevojke, nijednog ponosnog kršćanskog mladića, nijednog ozbiljnog javnog radnika, nijednog poštenog seljaka, nijednog mudrog državnika, nijednog čovjeka zdrave pameti, koji te mjere ne bi odobrio.

Ova će duhovna oblast poduzeti u tom cilju i neke druge mjere.

Sveti interesi Božji, interesi duša, interesi obitelji, interesi hrvatskog naroda i domovine to traže. Uvjereni smo, da blagoslov Božji ne će izostati.

U Zagrebu, dne 14. VII. 1943.

† ALOJZIJE
Nadbiskup

SADRŽAJ

Uvod	3
I. Položaj žene prije Krista	5
II. Što je kršćanstvo učinilo za ženu?	9
III. Položaj žene u kršćanstvu	14
IV. Čistoća ženina najveći je njezin ures	17
V. Žena neka sama shvaća svoj poziv i čuva svoju čast	21
VI. Poštivanje vlastitoga tiela	24
VII. Vriednost i veličina ženske stidljivosti	28
VIII. Odieo katoličke žene i djevojke	33
IX. Stidljivost i javna kupališta i igrališta	40
X. Najobičniji prigovori i odgovori	44
XI. Katolička čudoredna načela i moda	53
XII. Pravila za čedno žensko odievanje	57
XIII. Naša narodna nošnja	61
XIV. Rad oko doličnog ženskog odievanja	65
XV. Nacrt pravila za Savez proti nedoličnoj ženskoj modi	69
Mjesto pogovora	73

